

Ожидается, что результаты данного исследования окажут значительное влияние на практику развития туризма в Казахстане. Рекомендации и предложенные пути реализации экологических дизайн-проектов будут служить основой для разработки стратегий и программ национального уровня, направленных на устойчивое развитие туристической индустрии. Кроме того, они смогут быть использованы туристическими организациями и предпринимателями в процессе планирования и реализации экологически устойчивых проектов в своей деятельности [4].

Использованная литература:

1. Александер, К. Вневременной способ строительства. Издательство Оксфордского университета., 1979. – 12-13 с.
2. Гель, Дж. Города для людей. Островная пресса. - 2010. - С. 5-9.
3. Ле Корбюзье). К новой архитектуре. Издательства Дувра.- 1923.- С. 15-20.
4. Лэнг, Дж.. Создание архитектурной теории: роль поведенческих наук в проектировании окружающей среды. Ван Ностранд Рейнхольд. - 1987. - С. 20-21.
5. Мур, Г. Т. и Голледж, Р. Г. Знание окружающей среды: теории, исследования и методы. Дауден, Хатчинсон и Росс. - 1976. - С. 4-9.
6. Ньюман, О. Создание защищаемого пространства. Министерство жилищного строительства и городского развития США. - 1996. - С. 6-12.
7. Рапорт, А. Значение искусственной среды: Невербальный коммуникативный подход. Издательство Аризонского университета. - 1987. - С. 8-11.

УДК 745/749

АДАМНЫҢ ТҮСТІ ҚАБЫЛДАУ ПСИХОЛОГИЯСЫ. АРТ ТЕРАПИЯ

Рахимжанова Гульнур Балтабековна

miss.gulnur1983@yandex.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ «Дизайн және инженерлік графика» кафедрасының аға оқытушысы, Астана, Қазақстан

Рахимжанова Асель Балтабековна

Әл-Фараби ат. ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан 2-курс магистранты

Біздің айналамыз, қоршаған ортамыз неше түрлі әсем реңке боялған. Табиғат қоршаған ортадағы сұлулық бояу нақышымен қымбат. Олардың көркі ең алдымен түрлі-түсті реңіне байланысты айқындалады. Мысалы адам баласы 10 миллионнан астам түсті көріп, ажырата алады.

Түстер - адамның тікелей психологиясына, физиологиясына өз әсерін тигізеді. Түстердің адамға әсерін ерте заманнан бері белгілі болғанын көптеген жазбалардан байқай аламыз: Көне Египетте ұзақ ауыр созылмалы ауыруларды емдеу үшін сол кездері түстерді пайдаланған. Гелиополис сияқты храмдарда түстің күші арқылы адамдар өз ауруларынан емделген. Бұл храмдар Күн бойынша бағдарланған, күн сәулесі ішке ене отырып, кемпірқосақ спектрінің жеті түсіне ыдырай түскен. Ал сырқаттанғандар өздеріне көмегі тиетін түстермен «шомылған». Емдеудің бұл түрі Ра-терапия деген атау алған. Бүгінде осы ем түріне балама ретінде хромотерапия келді. Көне Египетте ұзақ ауыр созылмалы ауыруларды емдеу үшін сол кездері түстерді пайдаланған. Гелиополис сияқты храмдарда түстің күші арқылы адамдар өз ауруларынан емделген. Бұл храмдар Күн бойынша бағдарланған, күн сәулесі ішке ене отырып, кемпірқосақ спектрінің жеті түсіне ыдырай түскен. Ал сырқаттанғандар өздеріне көмегі тиетін түстермен «шомылған». Емдеудің бұл түрі Ра-терапия деген атау алған. Бүгінде осы ем түріне балама ретінде хромотерапия келді.

2-сурет

Қызыл түс нерв орталықтарын, мидың сол жақ жартышарын ынталандырады және бауыр мен бұлшық еттерді күш-қуатқа толтырады. Алайда әсері ұзаққа созылса, шаршаңқылық пен жүректің жылдам соғуына алып келеді. Ол қаназдық, бронх демікпесі, өкпе қабынуы, эндокриндік жүйе ауруларын, сарп, көз торы патологиясы және қылилық ауруларын, енжарлық сияқты ауыруларды емдеуде көмектеседі. Безгек, қан қысымының артуы, қабыну процестері, неврит аурулары, жүйке жүйесі қозған уақытта қызыл түске қарсы көрсетіледі. Ол түстердің бірі ақшыл сары ол адамдарға нашар әсер етеді.

3-сурет

Сары және лимон түстері қозғалыс орталықтарын белсендіріп, бұлшық етке арналған қуатты түрлендіріп, бауыр, ішек, теріні тазартып, ынталандырады және өт айдау, іш жүргізетін әсерге ие. Бұл қуанышты көңіл күй мен сексуалдылық түске жатады. Сусамыр, асқорыту процесінің бұзылуы, өт, бауыр, ішек әрекетсіздігін емдеу мақсатында қолданылады. Офтальмологияда қылилық, көздің нашар көруі, көз торы мен қан тамырлары ауруларында да көп көмектеседі. Сары түсті дене қызуы көтерілген кезде, невралгия, қатты қозу, қабыну және көру галлюцинациясында пайдалануға болмайды. Жасыл түс қан тамырлар тарылуына жол бермейді әрі қан қысымын төмендетіп, тамырларды кеңейтеді. Сондай - ақ көңіл - күйді жақсартатын әсері де бар. Сондықтан жүрек - қан тамыр ауруларында, невралгия, демікпе, остеохондроз, белсіздік, ұйқысыздық кезінде жиі пайдаланылады. Оған қоса көздің алыстан нашар көруін, су қараңғылық, көз нервтері мен торы ауруларын емдеу үшін қолдануға болады.

Керісінше, көк түс тамырлардың тарылуына әсер етіп, қан қысымын көтереді. Оған қоса микробқа қарсы әсері бар. Көк түсті бөлмені ұйтсыздандырғанда, құлақ, тамақ, мұрын, асқазан - ішек жолдарын емдеуде пайдаланады. Көзге келер болсақ, көздің

мүйізгек қабығы ауруы, су қараңғылықтың бастапқы деңгейі және көздің алыстан нашар көруі. Түс терапиясының ұзақ уақыт әсер етуі шаршаңқылық пен күйзеліске алып келеді.

4-сурет

5-сурет

Ақшыл көк түс қалқанша жанындағы без, көкбауыр қызметін ынталандырып, бұлшықет тонусын арттырады. Бұл түстің әсері көк түспен бірдей.

Офтальмологияда түстердің белгілі бір үйлесімімен көзге әсер ететін құрылғы қолданылады. Түстер әсерінен кейін кейбір көз аурулары толықтай жазылады, кей түрлері айтарлықтай басылады. Әдетте, көз ауруларынан бөлек, адамның жалпы ахуалы жағдайы жақсарып, бас ауруы басылып, тәбет ашылып, адам ұйқысы қалпына келеді.

Соңғы жылдардағы ғылыми зерттеулер көрсеткендей түстер физикалық тұрғыда адамдардың барлығына біркелкі әсер етеді. Түс-бұл түрлі қарқындылықтың боялған жарық ағымы, ал жарық – бұл күш қуат.

Түстердің әсері мен қабылдануы – әр-түрлі факторлардың әсерінен болатын және жүйке жүйесінің физиологиясына негізделетін аса күрделі процесстердің бірі болып табылады. Эстетикалық тұрғыдан қарайтын болсақ, түсті қабылдау адам қалауына және адамдардың жеке ерекшеліктеріне, қызығушылықтарына, жынысына да байланысты болады. Адам әр түрлі объективті жағдайларда кез-келген көрген, кездестірген түстерге деген көз қарасын үнемі дамытып отырады, бұл сөзсіз белгілі бір түсті қабылдауға өз септігін тигізеді.

Жыл мезгілдерінің ауысуы, жер бетіндегі климаттық және континенттік ерекшелікке байланысты да түсті адамдар әр түрлі пайдаланатынын ғалымдар өз зерттеулерінде аңғарды. Мысалы, Солтүстіктің қатаң, суық климатындағы адамдар жылы түстерді өте көп пайдаланса, күн тікелей түстің, экватор аймағындағы тіршілік ететін адамдар суық реңктегі түстерді пайдаланады екен.

Түсті қабылдау ассоциясы белгілі бір оқиғамен, эмоциямен, бастан кешірген естеліктермен де адамның жадында қалады.

Түстерді ажырату деңгейіне байланысты адамдар тобы монохромат, биохромат, трихромат, тетрахромат деп үшке бөлінеді.

Арт-терапия.

Психотерапияның қазіргі кездегі ең маңызды салаларының біреуі де бірегейі – арт-терапия әдісі. Бұл терапия жаңа әдістердің бірі болғанымен, қазіргі таңда үлкен жетістіктерге ие болып отыр. Арт-терапия түсінігі енді қалыптасқанда, емдеудің бұл әдісіне тек сырқат, демалыс үйіндегі емделушілер ғана жүгінген. Жылдан жылға оның қолдану аясы, шеңбері кеңеюде. Арт-терапия шығармашылық қабілетті дамытумен қатар адам бойындағы ресурстардың мүмкіндігін түсініп, білуге, өзін еркін ұстауына көмектеседі. Арт-терапия терминін деген мағынаны білдіреді. Қолданысқа алғаш рет Адриан Хилл енгізген. Ол туберкулезбен ауырған санаториядағылармен жұмысында алғаш рет 1938 жылы қолданған. Көп ұзамай арт-терапия психикалық аруханарлармен, денсаулық сақтау орталықтарында жүргізілетін өнерге байланысты қызметтердің барлық түрлерінде қолданыла басталды.

Арт-терапияның негізгі мақсаты - өнерді терапиялық тұрғыдан пайдалану құндылығы, символикалық неше түрлі сезімдермен, эмоциямен тәжірибе жүргізу, оларға көрініс беру, зерттеу болып табылады. Символика өте ерте кезден дамып келе жатыр.

Ежелгі алғашқы адамдар қауымдастығы символикалық бейнелерді өздерінің әлемнен алатын орнын, күнелтуін, табиғат құбылыстарын білу үшін пайдаланған. Демек өнер қоғамдық құрылыспен пайда болған көрініс болып табылады.

Әлеуметтік-саяси, институтциональды және мәдениеттік контекстердің өзгеруі; клиенттердің психотерапиялық тілектерінің және қажеттіліктерінің өзгеруімен, эмоциялық-құрылымдық бұзылулары; топтық психотерапияның практикада және теориялық тез дамуы және арттерапиялық іс-әрекетке жетудегі біртіндеп ассимиляциялау; арт-терапиялық топ жүргізушілерінің кәсіби өсуімен білім беру жүйесінің дамуы; Арт-терапияны қолдану арқылы қол жеткізуге болатын мақсаттар. Агрессияға болмаса басқада негативті сезімдерге әлеуметтік шығар жолды табуға мүмкіндік береді. Суреттермен, мүсіндермен жұмыс жасау күштеуді бәсеңдетудің қауіпсіз түрі болып табылады. Түсініксіз ішкі шиеленістер және қобалжулар көбінесе көру бейнелерінің көмегімен вербалды психотерапия кезінде сөзбен айтқанға қарағанда көрсету оңай. Вербалды емес қарым-қатынас санадан тез шығады. Интерпритацияға және диагностикалық қорытындыларға материалдар алуға болады. Көркем шығарманың өнімі ұзақ уақыттылық, емделуші оның бар екенін жоққа шығаруы. Терапевтке емделушінің көркем жұмыстың стилі және мазмұны емделуші туралы ақпарат береді, сол арқылы терапевт өзінің еңбектеріне интерпритация жасауға болады және жақсы көмектеседі. Емделушінің басым болуына дағдыланып кеткен ойлары мен сезімдерімен жұмыс жасау. Кей кездері вербалды емес амал, бірден-бір күшті қобалжулармен сендірулерді анықтауға, көрсетуге мүмкіндік береді. Терапевт пен емделушінің арасындағы қарым-қатынасты жақсарту үшін көркем іс-әрекетке бірлесіп қатысу ол қабілетті қарым-қатынас, эмпатия және өзара түсінушілік туындауына әкеледі.

Арт-терапияның соңғы өнімі қанағаттану рахат алу сезімі, ол жасырын таланттың көрінуінің және олардың дамуының нәтижесі. Жоғарыда аталған әсерлерден басқа көркем өнерді психокоррекционды топпен жұмыста қолданудың қосымша нәтижесі, қиялға түрткі және дау-дамайға топ мүшелерінің қарым-қатынасын дұрыстауға көмектеседі. Өнер қуаныш әкеледі, бұл ешқандай жағдайға тәуелсіз, бұл қуаныш біздің санамыздан тыс пайда болады, болмаса ол саналы әрекеттің нәтижесі ма ол әлі күнге дейін бізге белгісіз.

Арт-терапияны жүргізу барысында мүшелер саны 15 адамнан аспауы керек. Одан көп болған жағдайда, қатысушыларға да, сонымен қатар сол жұмысты жүргізушіге, яғни психотерапевтке де оңайға соқпайды. Топтың мүшелерінің көп болуы, жұмыс аяқталғасын жасалған жұмыстарға талдау, қорытынды шығаруда қиынға соғады. Арт-терапияда жеке-дара шығармашылық жұмыс жасау үшін бөлме кең және ешқандай кедергілері жоқ әрі

жарық болуы қажет. Топ мүшелері өтіп жатқан арт-терапия жайлы білуіне құқы бар. Жұмыс жасау үшін әр-түрлі құралдар қолданады: атап айтсақ, мысалы, соус, түрлі түсті қарындаштар, әр-түрлі мөлшердегі щеткалар, губка, суы бар құты, палитра, түрлі-түсті қағаздар, қоржын, желім, скотч, қайшы, жіп болмаса арқан және т.б. Кейбір сабақтарда, маталар, батпақ, ермексаз, қамыр, ағаш, үлкен композиция жасау үшін табиғи және басқа да химиялық заттарды да пайдалануға болады. Ал театрланған көрініс үшін грим, шырақ, костюмдер, музыкалық аспаптар қажет болып қалуы мүмкін. Ереже бойынша сабақтың тақырыбын психолог таңдайды. Осы жайында педагогикалық практикада осы салада еңбек сіңірген М. Либманның классификациясы көпшілікке танымал. Қазақстанда арт-терапия қазіргі таңда мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндерге арналған мекемелер жыл санап көбейіп келеді. Бұл тек ересек немесе психикалық ауытқуы бар адамдарға ғана арналмаған, кішкентай балаларға да қолдануға болатын терапияның ерекше бір түрі. Арт-терапия балалардың ойлау қабілетінің дамуына, оң мен солын айыруға өз септігін тигізеді. Қорыта айта кетсек түстер мен арт-терапияның адам өміріндегі рөлі өте зор.

Пайданылған әдебиеттер

1. Бердібаева С.Қ. «Көркем творчество психологиясындағы этностық мәселелер»//Вестник НАПК, №3. 2005ж.-Б.9-10.
2. Берн Э. Групповая психотерапия М, 2000г.-423с.
3. Ирвин Я. Теория и практика групповой психотерапии. СПб, 2000г.-515с.
4. Копытин В.И. Руководство по групповой арт-терапии. СПб, 2003г.-438с.
5. Проективная психология. М, 2000г.-320с.
6. Психокоррекционные группы: теория и практика. Общ. 2001г.-408с.
7. Психотерапевтическая энциклопедия. Под ред. поппопоп Б.Д. Карвасарского .СПб, 2000г.-708с.
8. Рудестам К. Групповая психотерапия. СПб, 1998г.-372с.
9. Старшенбаум Г.В. Тренинг навыков практического психолога. М, 2006г.-355с.
10. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми / М.В. Киселева. – СПб.: Речь

УДК 7.036

ЖИҢАЗ ДИЗАЙНЫНДА 3D БАСЫП ШЫҒАРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Сапарбек Әділет Қайырлыұлы

adlet.saparbek@mail.ru

Магистрант Л.Н. Гумилёв атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – А.К. Байдабеков

3D басып шығару технологиясы мен жиһаз өнеркәсібінің үйлесімін біртіндеп тереңдете отырып, 3D басып шығарумен жиһаз өндірісі эксперименттік бірлік жиһаз өндірісінен шағын сериялы жиһаз өндірісіне ауыса бастады, бұл болашақта жиһаз өнеркәсібіндегі өндіріс режимінің өзгеруіне қатты әсер етеді. Бұл ғылыми жобада жиһаз өнеркәсібіндегі 3D басып шығару технологиясындағы күрделі қалыптау буындарын, өнімді эфирлеу буындарын, бөлшектерді өндіру буындарын және өнім корпусын қалыптастыру буындарын егжей-тегжейлі зерттеу жүргізілді. Дизайн және басып шығару процесі жиһаз өнімдерін өндіруде практикалық нұсқаулық бола алады.

Жоғары технологиялық технологияларды дамыту аясында 3D басып шығару технологиясы уақыт өте келе пайда болды. 3D басып шығару технологиясы сандық және интеллектуалды дамудың артықшылықтарына ие және оны белгілі бір өнімдерге теңшеуге болады. 3D